

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπατζής → ampandonis@gmail.com

ΙΣΛΑΜ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΙΑ ΨΥΧΡΑΙΜΗ ΜΑΤΙΑ ΜΕΤΑ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΣΤΗΝ ΓΑΛΛΙΑ

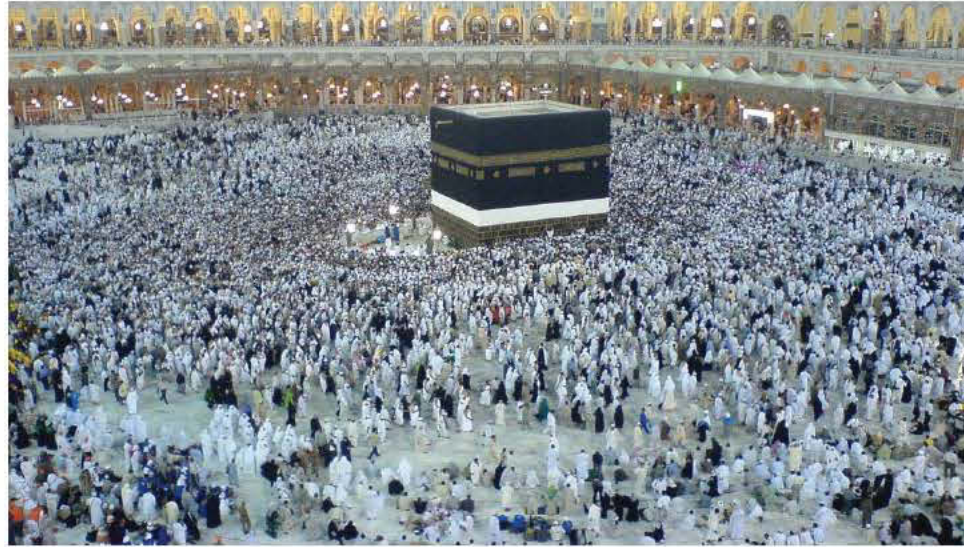
Παρίσι 2015.

Η Γαλλία είναι από τα μοναδικά κράτη στον κόσμο όπου ο διαχωρισμός εκκλησίας και πολιτείας είναι ολοκληρωτικός. Ναι μεν επίσημη θρησκεία είναι ο χριστιανισμός αλλά αυτό σταματά εκεί καθώς η Γαλλία είναι ένα κοσμικό κράτος με ιδανικά και αξίες που έχουν υιοθετήσει και άλλες χώρες.

Οπότε η αντανάκλαση του γαλλικού τρόπου σκέψης σε συνδιασμό και με τις αρχές της Γαλλικής επανάστασης πρωτοστατεί σε ότι αφορά την γέννηση καινούργιων ιδεών ή να δημιουργήσει φιλοσοφικά ρεύματα ή τάσεις στις τέχνες και στις επιστήμες. Να όμως που η Γαλλική πρωτεύουσα έγινε δύο φορές στόχων από τους φανατικούς ισλαμιστές. Ο σκοταδισμός απέναντι στο πολιτισμό; Αυτό θα μπορούσε πολύ εύκολα να εκφράσει κάποιος. Ένα θρησκευτικό σύστημα φανατικά οπισθοδρομικό απέναντι σε ένα προκλητικά ανεκτικό κράτος. Και όμως δεν ήταν πάντα έτσι.....

Η θρησκεία του Ισλάμ γεννήθηκε στις αραβικές ερήμους. Για πρώτη φορά οι Άραβες αναφέρονται σε ιστορικές πηγές τον 1ο π.χ. αιώνα. Πριν την έλευση του Ισλάμ, στην Αραβία υπήρχε ένας πολύμορφος πολιτισμός πολλών φυλών, που χαρακτηριζόταν από αντιθέσεις. Στον πολιτισμό αυτόν συνυπήρχε το κοσμοπολίτικο με το πρωτόγονο, και η ζωή της πόλης βρισκόταν πλάι με τον νομαδικό τρόπο ζωής. Ευρέως διαδεδομένη ήταν η λατρεία πνευμάτων που κατοικούσαν στα δέντρα και στις πηγές των οάσεων. Ανώτερος μεταξύ των θεοτήτων ήταν ο Αλλάχ, ο δημιουργός του κόσμου. Άρα ο Αλλάχ προυπήρχε του Μωάμεθ σαν έννοια.

Κύρια θρησκευτικά αντικείμενα στην προϊσλαμική Αραβία ήταν οι πέτρες -κυρίως μαύροι βασάλτικοι λίθοι- οι οποίες θεωρούνταν κατοικίες θεών και ονομάζονταν «bet el», δηλαδή «οίκος του θεού». Εξ ου και οι βυζαντινοί του 5ου αιώνα ονόμαζαν «βαίτυλους» τις πέτρες που προέρχονταν από τους μετεωρίτες. Σημαντικό ιερό τόπος των διαφορετικών φυλών που συνδέονταν με κοινή θρησκεία, και στον οποίο γίνονταν επίσημα προσκυνήματα ήταν η Κάμπα στη Μέκκα, ένα μεγάλο οικοδόμημα κυβικού σχήματος, χτισμένο πάνω σε έναν από αυτούς τους ιερούς λίθους, το οποίο στέγαζε, επίσης, αγάλματα πολλών άλλων θεοτήτων. Κάποιοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι κατά τους τελευταίους προϊσλαμικούς αιώνες αναπτύχθηκε κάποια μορφή αραβικού μονοθεϊσμού. Η επικοινωνία με τους χριστιανούς και τους Εβραίους φαίνεται ότι δημιούργησε ένα πλαίσιο, μέσα στο οποίο εμφανίστηκαν οι μονοθεϊστές χα-

Προσκύνημα στην Μέκκα

νίφες, οι οποίοι απέρριπταν την αρχαία λατρεία. Χανίφες υπήρχαν και στο συγγενικό περιβάλλον του «προφήτη» Μωάμεθ.

Ένα στοιχείο που θα ενσωματωθεί στο Ισλάμ θα είναι η τελετουργική αποχή από κάποιες πράξεις καθώς και η νηστεία μια ορισμένη εποχή του χρόνου. Κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες στην Αραβική Χερσόνησο υπήρχαν δεκαπέντε χριστιανικές φυλές, καθώς και ομάδες ανάμικτων πληθυσμών χριστιανο-εβραϊκών πεποιθήσεων.

Το Ισλάμ έχει λάβει επιδράσεις από τρεις βασικές ρίζες: την προϊσλαμική αραβική θρησκεία, τον Ιουδαϊσμό και τον Χριστιανισμό. Από φιλοσοφικής πλευράς επηρεάστηκε τόσο από την Πλατωνική όσο και από την Αριστοτελική σκέψη. Σε νομικά θέματα, εκτός από την αραβική κληρονομιά, δέχθηκε επιδράσεις και από την ρωμαϊκή και βυζαντινή παράδοση.

Ο Ισλαμισμός είναι μια δογματική θρησκεία κατά το πρότυπο των άλλων δυο μεσογειακών θρησκειών του Χριστιανισμού και του Ιουδαϊσμού από τις οποίες εξάλλου δανείστηκε πολλά στοιχεία. Η θεολογία του Ισλαμισμού δεν διαφέρει και πολύ από εκείνη του Χριστιανισμού. Ο Θεός πιστεύεται ότι δημιούργησε ολόκληρο τον κόσμο και είναι ο οδηγός του σύμπαντος. Σε αντίθεση όμως με τον Χριστιανισμό, ο Ισλαμισμός δεν δέχεται την τριαδικότητα του Θεού αλλά προβάλλει την ενιαία και αδιάσπαστη οντότητα του. Κι εδώ συναντούμε τον Παράδεισο και την Κόλαση, την τιμωρία και την ανταμοιβή, την σωτηρία της ψυχής αλλά και τους αγγέλους που δημιουργήσε ο ίδιος ο Θεός με εξέχουσες μορφές εκείνες του Μιχαήλ και του Γαβριήλ που μεταφέρουν τον λόγο του Θεού στον Μωάμεθ.

Το Ισλάμ, αξιοποίησε την πολιτιστική παράδοση, την οποία βρήκε στους κατακτηθέντες λαούς, από την Ανατολή μέχρι την Ισπανία, όπου είχαν από αιώνες ανθήσει έξοχοι πολιτισμοί (Περσικός, Ελληνικός, Ρωμαϊκός) καθώς και η ζωτικότητα και

δημιουργικότητα των λαών που προσπύλιψε, γέννησε μεγαλοπρεπή πολιτισμό με υψηλής στάθμης επιτεύγματα τόσο στον τομέα της τέχνης, όσο και της επιστήμης και διανόησης.

Η ισλαμική αρχιτεκτονική έδωσε σπουδαία δείγματα, όπως το Μουσουλείο του Ταμερλάνου στη Σαμαρκάνδη, το Γαλάζιο Τέμενος στην Ιερουσαλήμ, το Τατζ Μαχάλ στην Ινδία, το ανάκτορο στην Αλάμπρα της Γρανάδας κ.ά.

Οι Άραβες μουσουλμάνοι μετέφεραν στην Ισπανία την τεχνολογία της Ανατολής. Η υδρολογική τεχνολογία (οι τεχνόμελοι) ήρθε από τη Συρία και η δημιουργία αρδευτικών καναλιών από το Ιράν.

Ο εξισλαμισμός των Περσών δημιούργησε τις βάσεις για την εμφάνιση μιας σημαντικής περσικής λογοτεχνίας, βασισμένης σε μια περσοαραβική γλώσσα.

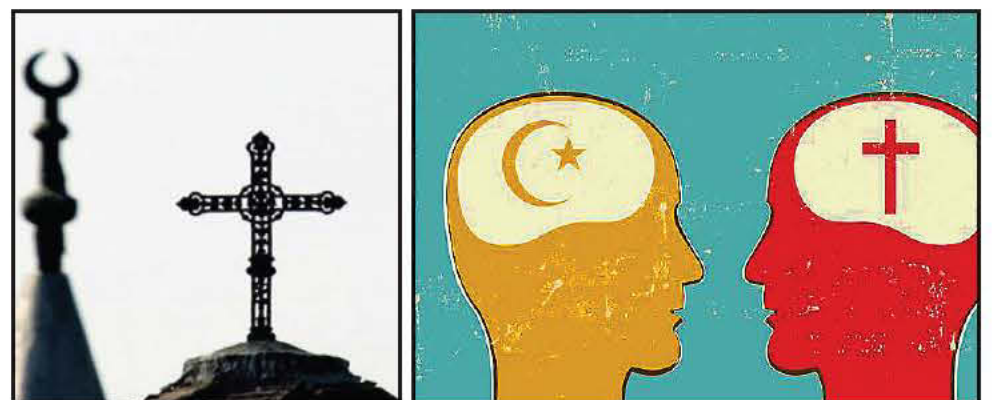
Γύρω στον 8ο μ.χ. αιώνα, αφού το αραβικό Ισλάμ ξεπέρασε την αρχική πρωτόγονη ορμή και με κέντρο την Αλεξάνδρεια συνέβη μια αραβική Αναγέννηση. Κατά την περίοδο των Αββασιδών χαλιφών αξιοποιήθηκε η παλιότερη ελληνική σκέψη. Τα αρχαία ελληνικά έργα άρχισαν να μεταφράζονται στην αραβική γλώσσα. Έργα των μεγάλων Ελλήνων μηχανικών όπως ο Κτησιβίος, ο Φίλων και ο Ήρων μελετώνται συστηματικά. Το ίδιο συμβαίνει και με τα έργα των Ελλήνων μαθηματικών και φιλοσόφων. Γνωμικά και απόψεις των Ελλήνων φιλοσόφων εντά-

χθηκαν στη μουσουλμανική παράδοση μέσω των Χανίθ, δηλαδή των γραπτών ή προφορικών παραδόσεων που αφορούν λόγια και έργα των Μωάμεθ και των συντρόφων του. Μεγάλο μέρος της ελληνικής γραμματείας διασώθηκε με αυτό τον τρόπο.

Τον 9ο αιώνα μ.Χ., ο χαλίφης της Βαγδάτης, είχε ιδρύσει το «Νταρ αλ Χικμά», δηλαδή τον Οίκο της Σοφίας. Επρόκειτο για μια Ακαδημία του Πνεύματος και του Πολιτισμού, με περισσότερα από ένα εκατομμύριο χειρόγραφα στη βιβλιοθήκη του και με ένα επιτελείο μεταφραστών, οι οποίοι διέσωζαν στην αραβική γλώσσα την κλασική ελληνική και ελληνιστική γραμματεία, σανσκριτικά και περσικά κείμενα, βουδιστική γραμματεία στη γλώσσα πάλι και ιερά κείμενα του Μαχαβίρα. Μάλιστα, όταν στην Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία (Βυζάντιο), σκοτισμένοι χριστιανοί κατέστρεφαν στην πυρά έργα αρχαίων Ελλήνων, που έκριναν πώς τάχα ήταν βλάσφημα ή επικίνδυνα, οι μεταφραστές του Νταρ αλ Χικμά τα είχαν θησαυρίσει στις μεταφράσεις τους στην αραβική γλώσσα κι έτσι δεν χάθηκαν....

Η πνευματική παραγωγή του Ισλάμ, που βασίστηκε στην ελληνική κληρονομιά, τροφοδότησε την ακόμα καθυστερημένη καθολική Δύση με μια απαραίτητη γνώση. Έτσι, το αραβόφωνο Ισλάμ και οι ελληνόφωνοι Βυζαντινοί λόγιοι, που συνέχιζαν την ελληνική παράδοση, θα αποτελέσουν τις δύο βάσεις για τη μεγάλη Αναγέννηση της Δύσης. Αναγέννηση που ξεκίνησε στην Ιταλία και συνεχίστηκε με τις αρχές της Γαλλικής Επανάστασης το 1789.

Βλέποντας γραμμικά την ιστορική συνέχεια πρέπει να αντιληφθούμε ότι όλοι μας είμαστε ένα κράμα από ιδέες και φιλοσοφικές αντιλήψεις οι οποίες έχουν διαμορφωθεί με την πάροδο του χρόνου. Σίγουρα αυτό που συμβαίνει στην Γαλλία είναι τραγικό και ίσως η αρχή για κάτι καινούργιο για την Ευρώπη αλλά και για ολόκληρο τον κόσμο. Μόνο που τα αποτελέσματα και τις συνέπειες θα τις γευτούν οι επόμενες γενιές.....

Αριστερά: Χριστιανισμός Ισλαμισμός, αιώνα διαμάχη. Δεξιά: Ίδιος ή διαφορετικός τρόπος σκέψης;